

*Навчально-методичні
матеріали*

Книш Віталій Васильович

***КОНСТИТУЦІЙНЕ ТА ІНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО ЄС
методичні вказівки для підготовки до семінарських
занять студентів денної форми навчання)***

Івано-Франківськ, 2025

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
«КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»

Навчально-науковий Юридичний інститут

Кафедра конституційного, міжнародного та адміністративного права

КНИШ ВІТАЛІЙ ВАСИЛЬОВИЧ

КОНСТИТУЦІЙНЕ ТА ІНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО ЄС

(методичні вказівки для підготовки до семінарських занять студентів денної форми навчання)
Освітня програма «Міжнародне та європейське право»

Івано-Франківськ, 2025

УДК 34 [4:341.215.2]

ББК 67.51

Кн 53

Кн 53 Книш В.В. Конституційне та інституційне право ЄС: *методичні вказівки для підготовки до семінарських занять студентів денної форми навчання за освітньою програмою «Міжнародне та європейське право» [текст]*. Івано-Франківськ: навчально-науковий юридичний інститут арпатського національного університету імені В. Стефаника, 2025. 16 с.

Методичні вказівки розроблені на основі навчального плану Навчально- наукового Юридичного інституту Карпатського національного університету ім. Василя Стефаника і призначений для проведення семінарських занять з курсу «Конституційне та інституційне право ЄС».

В даних методичних вказівках прописані рекомендації для підготовки кожної з тем спецкурсу, література та нормативно-правові акти, завдання до семінарських занять, завдання казуси, перелік контрольних запитань та інші наукові джерела, що сприятиме поглибленому вивченню та засвоєнню відповідних тем.

Методичні вказівки з дисципліни «Конституційне та інституційне право ЄС» призначені для студентів, магістрів, аспірантів та викладачів.

©Книш В. В., 2025 рік

© арпатський національний університет ім. Василя Стефаника, 2025

Зміст

Вступ	5
ТЕМА 1. Становлення, розвиток та зміст конституційного права Європейського Союзу	7
ТЕМА 2. Розвиток інституційної структури Європейського Союзу	7
ТЕМА 3. Основні інститути ЄС	7
ТЕМА 4. Консультативні, фінансові та міжінституційні органи ЄС	8
ТЕМА 5. Агентства та інші органи ЄС	9
Перелік джерел, рекомендованих для опрацювання тем курсу	10

ВСТУП

Метою навчальної дисципліни «Конституційне та інституційне право ЄС» є формування системних знань щодо основних засад конституційного права та інституційної системи ЄС, її еволюції та специфіки функціонування, з'ясування основних напрямів реформування..

Основними цілями вивчення дисципліни «Конституційне та інституційне право ЄС» є формування високого рівня обізнаності щодо змісту основних етапів становлення інституційної системи ЄС; характерних рис і особливостей організаційної моделі ЄС; структури інституційної моделі ЄС; напрямів еволюції інституційної системи ЄС згідно з установчими договорами ЄС; по-друге, розуміти прерогативи, правовий статус, організаційну структуру й функції інститутів і органів ЄС; по-третє, вміти використовувати здобуті знання інституційної системи ЄС у вирішенні професійних завдань на практиці; орієнтуватися в інституційній системі Європейського Союзу; визначати відмінності в інституційних системах України та ЄС, застосовуючи метод порівняльного аналізу; самостійно аналізувати вплив інституційної системи ЄС на сучасну політику європейської інтеграції та критично оцінювати процеси європейської інтеграції; розробляти практичні рекомендації щодо адаптації державного управління в Україні до європейських стандартів.

За результатами навчання та семінарських занять зокрема планується досягти наступних результатів:

- 1) Здійснювати аналіз суспільних процесів в контексті аналізованої проблеми і демонструвати власне бачення шляхів її розв'язання.
- 2) Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел.
- 3) Давати короткий висновок щодо окремих фактичних обставин (даних) з достатньою обґрунтованістю.
- 4) Використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин.

5) Донести до респондента матеріал з певної проблематики доступно і зрозуміло.

6) Пояснювати характер певних подій та процесів з розумінням професійного та суспільного контексту.

7) Вільно використовувати для професійної діяльності доступні інформаційні технології та бази даних.

8) Демонструвати необхідні знання і розуміння сутності та змісту основних норм конституційного та інституційного права ЄС.

9) Готувати проекти необхідних актів застосування права, керуючись положеннями конституційного права ЄС.

**Плани семінарських занять з навчальної дисципліни
«Конституційне та інституційне право ЄС»**

Семінарське заняття № 1 (2 год.)

**ТЕМА 1. Становлення, розвиток та зміст конституційного права
Європейського Союзу**

1. Генеза європейського конституціоналізму.
2. Етапи становлення конституційного права Європейського Союзу.
3. Співвідношення понять «конституційне право Європейського Союзу» та «європейське конституційне право».
4. Предмет конституційного права ЄС.
5. Методи конституційного права ЄС.
6. Система конституційного права ЄС.
7. Джерела конституційного права ЄС.

Семінарське заняття № 2 -3 (4 год.)

ТЕМА 2. Розвиток інституційної структури Європейського Союзу

Заняття 1 (2 год.)

1. Етапи формування та особливості інституційної системи ЄС.
2. Становлення інституційної системи ЄС.
3. Розвиток інституційної структури ЄС наприкінці 1950-х – у 1960-х рр.

Заняття 2 (2 год.)

1. Реформування інституційної системи ЄС у 1970-х – 1980-х рр.
2. Формування інституційної системи новоствореного ЄС у 1990-х рр.
3. Модернізація інституційної системи ЄС у 2000-х рр.

Семінарське заняття № 4 -5 (4 год.)

ТЕМА 3. Основні інститути ЄС

Заняття 1 (2 год.)

1. Історичні особливості становлення Європейської Ради.

2. Порядок формування, структура, склад та повноваження Європейської Ради.
3. Етапи формування та розвитку Європейського Парламенту.
4. Формування, структура, склад та функції Європейського Парламенту.
5. Становлення Ради Європейського Союзу як європейського інституту.
6. Особливості створення, склад та компетенція Ради Європейського Союзу.

Заняття 2 (2 год.)

1. Генеза та нормативна база формування та становлення Європейської Комісії.
2. Структурна та функціональна характеристика Європейської Комісії.
3. Становлення юрисдикційних інституцій ЄС та Суду Європейського Союзу.
4. Структура, склад та особливості функціонування Суду Європейського Союзу.
5. Формування банківської системи ЄС та історико-правові особливості утворення Європейського центрального банку.
6. Компетенція та функції Європейського центрального банку.
7. Структура та повноваження Європейського суду аудиторів.

Семінарське заняття № 6 -7 (4 год.)

ТЕМА 4. Консультативні, фінансові та міжінституційні органи ЄС

Заняття 1 (2 год.)

1. Становлення та розвиток консультативних, фінансових та міжінституційних органів ЄС.
2. Система консультативних органів ЄС.
3. Повноваження консультативних органів ЄС.
4. Характеристика правового становища окремих консультативних органів ЄС.
5. Порядок формування фінансових органів ЄС.

6. Система фінансових органів ЄС.

Заняття 2 (2 год.)

1. Компетенція фінансових органів ЄС.
2. Правовий статус окремих фінансових органів ЄС.
3. Особливості формування міжінституційних органів ЄС.
4. Система міжінституційних органів ЄС.
5. Функції міжінституційних органів ЄС.
6. Правовий статус окремих міжінституційних органів ЄС.

Семінарське заняття № 8 -9 (4 год.)

ТЕМА 5. Агентства та інші органи ЄС

Заняття 1 (2 год.)

1. Етапи становлення та розвитку агентств ЄС.
2. Характеристика загального правового становища агентств ЄС.
3. Децентралізовані агентства ЄС у системі інституцій Європейського Союзу.
4. Виконавчі агентства ЄС, їх правовий статус та функції.
5. Правовий статус агентства та органи Євратому.
6. Європейський інститут інновацій та технологій (EIT).

Заняття 2 (2 год.)

1. Особливості генезису та основні етапи розвитку інших спеціалізованих органів ЄС.
2. Загальна характеристика та система інших спеціалізованих органів ЄС.
3. Функції та повноваження інших спеціалізованих органів ЄС.
4. Правовий статус та функції Європейського омбудсмена.
5. Правове регулювання діяльності Європейського інспектора із захисту даних.
6. Перспективи розвитку та розширення системи інших спеціалізованих органів ЄС.

Перелік джерел, рекомендованих для опрацювання тем курсу:

Базова (основна) література:

Підручники:

1. Баймуратов М.О. Міжнародне право. – Х.: Одіссей, 2022. – 672 с.
2. Буроменський М. В., Кудас І. Б., Маєвська А. А., Семенов В. С., Стешенко В. С. Міжнародне право: Навч. посібник / М.В. Буроменський (заг.ред.). — К.: Юрінком Інтер, 2018. — 336с.
3. Буткевич В.Г., Мицик В.В., Задорожній О.В. Міжнародне право. Основи теорії: Підручник для студ. вищ. навч. закладів за спец. "Міжнародне право", "Міжнародні відносини" / В.Г.Буткевич (ред.). — К.: Либідь, 2002. — 608с.
4. Буткевич В.Г., Войтович С. А., Григоров О. М., Заблоцька Л. Г., Задорожній О. В. Міжнародне право: Основні галузі: Підручник для студ. вищих навч. закл. за спец. "Міжнародне право", "Міжнародні відносини" / В.Г.Буткевич (ред.). — К.: Либідь, 2014. — 814с.
5. Георгіца А.З, Чикурлій С.О. Міжнародне публічне право: Навч.-метод. посіб. / Чернівецький національний ун-т ім. Юрія Федьковича. — Чернівці: Рута, 2002. — 175с.
6. Дмитрієв А.І., Муравйов В.І. Міжнародне публічне право: Навч. посіб. / Київський ун-т права; Інститут міжнародних відносин Київського національного ун-ту ім. Тараса Шевченка / Ю.С. Шемшученко (відп.ред.), Л.В. Губерський (відп.ред.). — Стереотип. вид. — К.: Юрінком Інтер, 2001. — 638с.
7. Лукашук И.И. Международное право. Общая часть: Учебник. — М.: Изд-во БЕК, 1996.
8. Мацко А.С. Міжнародне право: Навч. посіб. / Міжрегіональна академія управління персоналом. — К.: МАУП, 2021. — 216с.
9. Пронюк Н.В. Сучасне міжнародне право: Навчальний посібник. – К.: КНТ, 2010. – 280 с.

Збірники документів:

10. Действующее международное право: в 3 т./ Сост. Ю.М.Колосов и Э.С.Кривчикова. - М., 1996.
11. Международное право в документах: Учеб. Пособ. / Сост.: Н.Т.Блатова, Г.М.Мелков. – 2-ое изд., перераб. и доп. – М.: Инфра-М., 1997. – 696 с.
12. Міжнародна поліцейська енциклопедія: У 10 т. / Відп. ред. Ю.І. Римаренко, Я.Ю. Кондратьєв, В.Я. Тацій, Ю.С. Шемшученко. — К.: Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2005. — Т. II.: Права людини у контексті поліцейської діяльності. — 1224 с.
13. Міжнародне право в документах / М.В.Буроменський (уклад.). — Х.: Видавництво Національного ун-ту внутрішніх справ, 2003. — 376с.
14. Права людини: Міжнародні договори України, декларації, документи. — К.: Юрінком, 1992.
15. Україна на міжнародній арені // Зб. матер. та док.: У 6 т. — К.: Юрінформ, 1995. — Т. 4.

Нормативно-правові акти:

16. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - N 30. - Ст. 141.
17. Декларація про державний суверенітет України // ВВР України. — 1990. — № 31. — Ст. 429.
18. Закон України "Про дію міжнародних договорів на території України"// www.rada.gov.ua
19. Закон України "Про правонаступництво України" // ВВР України. — 1991. — № 46. — Ст. 617.
20. Закон України "Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини" // Голос України. — 1998. — № 20. — 20 січ.

21. Закон України „Про міжнародні договори України” 2004 р. // www.rada.gov.ua
22. Закон України “Про дипломатичну службу України” 2001 р.// www.rada.gov.ua
23. Закон України «Про біженців» 2001 р. // www.rada.gov.ua
24. Закон України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» 2004 р. // www.rada.gov.ua
25. Консульський статут України 1994 р. // www.rada.gov.ua
26. Постанова Верховної Ради України "Про основні напрями зовнішньої політики України" // ВВР України. — 1993. — № 37. — Ст. 379.
27. Венская конвенция о праве международных договоров 1969 г. // Международное право в документах: Учеб. Пособ. / Сост.: Н.Т.Блатова, Г.М.Мелков. – 2-ое изд. – М.: Инфра-М., 1997. – 696 с.
28. Декларація принципів міжнародного права, які стосуються дружніх відносин та співробітництва держав відповідно до Статуту ООН 1970 р. – ООН. – Нью-Йорк, 1970.
29. Загальна декларація прав людини. — К.: Право, 1995.
30. Міжнародний пакт про соціальні, економічні та культурні права. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права і Факультативний протокол № 1 до Міжнародного пакту про громадянські та політичні права. — К.: Право, 1995.
31. Європейська конвенція про захист прав і основних свобод людини. — К.: Право, 1999.
32. Конвенция о дипломатических отношениях 1961 г. // Юрид. ежегодник ООН 1972 г. — Нью-Йорк, 1978. — С. 314-325.
33. Конвенция о консульских отношениях 1963 р. // Юрид. ежегодник ООН 1972 г. — Нью-Йорк, 1978. — С. 326-341.

34. Конвенция о международной ответственности за ущерб, причиненный космическими объектами 1972 г. // Международное публичное право: Сборник документов. - М., 1996. - Т.2. - С.362-368.

35. Конвенция о представительстве государств в их отношениях с международными организациями универсального характера 1975 г. // Международное право в документах: Учеб. Пособ. / Сост.: Н.Т.Блатова, Г.М.Мелков. – 2-ое изд., перераб. и доп. – М.: Инфра-М., 1997. – 696 с.

36. Конвенція про правонаступництво стосовно міжнародних договорів 1978 р. // Україна в міжнародно-правових відносинах. - К.: Юрінком, 1996. - С. 58-90.

37. Основные документы Содружества Независимых Государств (перечень) // Международное право в документах: Учеб. Пособ. / Сост.: Н.Т.Блатова, Г.М.Мелков. – 2-ое изд., перераб. и доп. – М.: Инфра-М., 1997. – 696 с.

38. Регламент Європейського Суду з прав людини // Практика Європейського Суду з прав людини. Рішення. Коментарі. — 1999. — №1. — С. 123-217.

39. Статут Міжнародного Суду ООН (витяг). — К., 1995.

40. Угода про партнерство і співробітництво (УПС) між Україною та ЄС та інтеграція України до Європи все ще викликають запитання // Інформаційний бюлетень Українсько-Європейського консультативного центру з питань законодавства (UEPLAC). - 2000. - №4.

Додаткова література:

1. Енциклопедія державного управління : у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентіві України ; наук.-ред. колегія : Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. – К. : НАДУ, 2011. – Т. 7 : Глобалізація та європейська інтеграція / наук.-ред. колегія : І. А. Грицяк (співголова), Ю. П. Сурмін (співголова) та ін. – 764 с.

2. Конституційні акти Європейського Союзу (в редакції Лісабонського договору) / пер. Г. Друзенка та С. Друзенко ; за заг. ред. Г. Друзенка. – К. : К.І.С.,2010.
3. Копійка В. В. Європейський Союз: історія і засади функціонування / В. В. Копійка, Т. І. Шинкаренко. – К. : Знання, 2009. – 751 с.
4. Мудрий Я. Словник-довідник термінів з європейської інтеграції / Я. Мудрий. – К. : Міленіум, 2009. – 588 с.
5. Рудік О. М. Вироблення політики та ухвалення рішень в ЄС : навч. посіб. / О. М. Рудік. – К. : Міленіум, 2009. – 278 с.
6. Хікс С. Політична система Європейського Союзу : пер. з англ. / С. Хікс. – Х. : Магістр, 2008. – 378 с.
7. Cini M. European Union Politics / M. Cini, N. Perez-Solorzano Borragan. – Oxford: Oxford University Press, 2016. – 471 p.
8. Ever Closer Union: Report of the hearing held on 15th April, 2016. – London: European Institute Cowdray House London School of Economics and Political Science, 2016. – 20 p.
9. Hix S. The Political System of the European Union / S. Hix. – London : Palgrave Macmillan ; 3rd edition edition, 2011. – 448 p.
10. How the European Union works: Your guide to the EU institutions. – Luxembourg : Publications Office of the European Union, 2012. – 40 p.
11. Jacobs F. The European Parliament / F. Jacobs , D. Neville , R. Corbett. – London : John Harper Publishing, 2016. – 512 p.
12. McCormick J. Understanding the European Union : A Concise Introduction /J. McCormick. – London : MacMillan Education UK, 2017. – 252 p.
13. Nugent N. The Government and Politics of the European Union (8th Edition) / N. Nugent. – London: Red Globe Press, 2017. – 512 p.
14. Policy-Making in the European Union / ed. By H. Wallace. – Oxford: Oxford University Press, 2020. – 640 p.
15. The European Union: What it is and what it does. – Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2021. – 60 p.

Офіційні веб-сайти міжнародних установ та організацій:

1. United Nations official homepage [Електронний ресурс]: офіційний веб-сайт .- Режим доступу: <http://www.un.org/>
2. Міжнародний суд [Електронний ресурс]: офіційний веб-сайт .- Режим доступу: <http://www.icj-cij.org>
3. Міжнародний кримінальний суд [Електронний ресурс]: офіційний веб-сайт .- Режим доступу: http://www.icc-cpi.int/en_menus/icc/Pages/default.aspx
4. Міжнародний кримінальний трибунал для колишньої Югославії [Електронний ресурс]: офіційний веб-сайт .- Режим доступу: <http://www.icty.org/>
5. Міжнародний кримінальний трибунал для Руанди [Електронний ресурс]: офіційний веб-сайт .- Режим доступу: <http://www.unicttr.org/>
6. Офіційний сайт Інтерполу [Електронний ресурс]: офіційний веб-сайт .- Режим доступу: <http://www.interpol.int/>
7. Міжнародний Комітет Червоного Хреста [Електронний ресурс]: офіційний веб-сайт .- Режим доступу: <http://www.icrc.org/eng/>
8. Amnesty International [Електронний ресурс]: офіційний веб-сайт .- Режим доступу: <http://www.amnesty.org/>
9. Human Rights Watch [Електронний ресурс]: офіційний веб-сайт .- Режим доступу: <http://www.hrw.org/>

